

RECUNOAȘTEREA ȘI EXECUTAREA HOTĂRĂRILOR PENALE STRĂINE

Silvia CAPCELEA,
doctorand (USM)

Rezumat

Activitatea de realizare a unei justiții penale complete și eficiente desfășurate în fiecare stat ar putea, deseori, rămâne infructuoasă, dacă efectele hotărârilor penale s-ar opri la granițele statului unde au fost pronunțate ori actele judiciare care ar putea servi la rezolvarea unor cauze penale ar fi lipsite de valoare în afara teritoriului țării în care au fost efectuate.

Cuvinte-cheie: normă de drept internațional, recunoașterea hotărârilor penale străine, persoana condamnată, statul solicitat.

Summary

The realisation of a complete and efficient penal justice implemented in every state could often remain ineffective if the effects of the penal decisions would stop at the borders of the state where these have been taken or the judiciary acts that could serve at solving some penal clauses would have no value outside the territory of the country where they have been made.

Key-words: international law precept, recognition of foreign penal decisions, convicted person, prompted state.

Cooperarea juridică internațională a impus edictarea unor norme cât mai clare, ușor de înțeles pentru destinatarii acestora, astfel încât persoanele care aparțin unor culturi diferite să-și poată ajusta conduita în funcție de conținutul normelor respective. Majoritatea normelor de drept internațional îndeplinesc aceste standarde calitative înalte și sunt expresia colaborării interstatale.

În termeni generali, cooperarea judiciară internațională în materie penală cuprinde: asistența judiciară, extrădarea, transferarea persoanelor condamnate, transferul de proceduri, recunoașterea hotărârilor.

Recunoașterea hotărârilor străine și încrederea reciprocă reprezintă unul dintre principiile fundamentale ale cooperării juridice internaționale. Nu se poate concepe cooperare judiciară internațională în lipsa încrederii reciproce în sistemele de drept ale statelor participante în mecanismul de cooperare și în garanțiile fundamentale oferite de acestea în procesul penal.

Încrederea reciprocă duce implicit la recunoașterea hotărârilor unui alt stat în procedura cooperării judiciare, contribuind esențial la celeritatea și eficiența procesului penal.

În esență, recunoașterea hotărârii străine impune asimilarea în ordinea juridică a unui stat a acelei hotărâri în aceeași manieră, ca o hotărâre pronunțată de autoritățile judiciare ale statului respectiv și acceptarea efectelor juridice ale acesteia în egală măsură cu ale hotărârii judecătorești interne, în ciuda diferențelor existente între cele două ordine de drept, precum și executarea ei.

În doctrina timpului, majoritatea autorilor au susținut necesitatea recunoașterii legilor și hotărârilor penale străine pe ideea de curtoazie internațională.

Astfel, legiuitorul din perioada interbelică a abordat instituțiile recunoașterii hotărârilor penale și a actelor judiciare străine într-o manieră modernă, apropiată de cele contemporane.

Începând cu a doua jumătate a secolului trecut, s-a constatat o tendință accentuată de admitere a tezei recunoașterii hotărârilor penale străine, în prima fază - între statele vecine sub aspect geografic, legate între ele prin tradiții culturale, religioase, etc., apoi - la nivel regional.

În virtutea principiului suveranității statelor, fiecare stat avea libertatea de a impune anumite condiții pe care trebuia să le îndeplinească o hotărâre penală străină pentru a putea fi recunoscută, condiții care ulterior au constituit principii de bază în regimul recunoașterii hotărârilor penale străine.

Activitatea de realizare a unei justiții penale complete și eficiente desfășurate în fiecare stat ar putea, deseori, rămâne infructuoasă, dacă efectele hotărârilor penale s-ar opri la granițele statului unde au fost pronunțate ori actele judiciare care ar putea servi la rezolvarea unor cauze penale ar fi lipsite de valoare în afara teritoriului țării în care au fost efectuate.

Legea Republicii Moldova nr. 371 din 01.12.2006 cu privire la asistența juridică internațională în materie penală înlesnește aplicarea dispozițiilor Convenției europene privind valoarea internațională a hotărârilor represive, adoptată la Haga la 28 mai 1970.

Această lege reglementează două proceduri care trebuie urmate pentru recunoașterea unei hotărâri penale străine:

- Recunoașterea și executarea hotărârilor penale străine
- Executarea hotărârilor penale naționale în străinătate

Recunoașterea și executarea în Republica Moldova a hotărârilor penale străine

Potrivit prevederilor Codului de Procedură Penală al Republicii Moldova, hotărârile penale definitive pronunțate de instanțele judecătorești din străinătate, precum și cele care sunt de natură să producă, potrivit legii penale a Republicii Moldova, efecte juridice, pot fi recunoscute de instanța națională, la demersul Ministrului Justiției sau al Procurorului General, în baza tratatului internațional sau a acordului de reciprocitate.

Condiții de formă. Acestea sunt similare oricărei forme de cooperare judiciară internațională în materie penală și privesc atât cererea, cât și răspunsul și înscrisurile atașate, care trebuie să îmbrace *forma scrisă* și să fie traduse potrivit legislației naționale și a celei internaționale. De principiu, cererea și răspunsurile trebuie să treacă prin ministerele de justiție ale celor două state.

Condiții de fond. Pe teritoriul Republicii Moldova, executarea unei hotărâri străine are loc la cererea de recunoaștere și executare formulată de autoritățile competente ale statului de condamnare. Cererea de recunoaștere și executare este admisibilă atunci când sunt întrunite următoarele condiții speciale:

- a) persoana condamnată este cetățean al Republicii Moldova ori este domiciliată permanent pe teritoriul acesteia, ori este cetățean străin sau apatrid cu permis de ședere pe teritoriul ei;
- b) în privința faptei pentru care a fost pronunțată sentința de condamnare nu este pornită urmărire penală în Republica Moldova;
- c) executarea hotărârii în Republica Moldova poate favoriza reintegrarea socială a persoanei condamnate;
- d) executarea hotărârii în Republica Moldova poate favoriza repararea pagubei provocate prin infracțiune;
- e) durata pedepsei sau a măsurilor de siguranță dispuse prin hotărâre este mai mare de un an.

Când se solicită recunoașterea unei hotărâri penale prin care s-a aplicat o pedeapsă, aceasta trebuie să fie mai mare de un an, în acest fel creându-se premisele procesului de reinserție socială a condamnatului. În orice caz, recunoașterea poate fi solicitată numai cu condiția neagrării, în statul străin, a pedepsei aplicate prin hotărârea pronunțată în Republica Moldova, împrejurare care se verifică pe baza asigurărilor oferite în acest sens de statul solicitat.

Procedura solicitării recunoașterii și executării hotărârii penale moldave într-un stat străin

Astfel, a doua procedură în acest sens, reglementată de *Legea nr. 371*, este executarea hotărârilor penale naționale în străinătate. Solicitarea executării în

străinătate a unei hotărâri penale emise de instanța judecătorească a Republicii Moldova poate avea loc în cazul existenței uneia dintre următoarele condiții:

- a) persoana condamnată este cetățean al statului solicitat ori are domiciliu permanent pe teritoriul acestuia, ori este cetățean străin sau apatrid cu permis de ședere pe teritoriul lui;
- b) persoana condamnată este cetățean al Republicii Moldova cu domiciliu permanent pe teritoriul statului solicitat;
- c) persoana condamnată are și cetățenia statului solicitat;
- d) extrădarea persoanei condamnate în Republica Moldova în vederea executării pedepsei nu este admisă, potrivit legislației statului solicitat;
- e) există temeuri a considera că executarea hotărârii în statul solicitat poate favoriza reintegrarea socială a persoanei condamnate;
- f) durata pedepsei aplicate este mai mare de un an - când se solicită recunoașterea unei hotărâri penale prin care s-a aplicat o pedeapsă, ea trebuie să fie mai mare de un an, în acest fel creându-se premisele procesului de reinserție socială a condamnatului. În orice caz, recunoașterea poate fi solicitată numai cu condiția neagrării, în statul străin, a pedepsei aplicate prin hotărârea pronunțată în Republica Moldova, împrejurare care se verifică pe baza asigurărilor oferite în acest sens de statul solicitat;
- g) persoana condamnată își dă consimțământul după ce a fost informată în privința consecințelor executării în străinătate.

Dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute în Lege, instanța va formula o cerere de recunoaștere și executare, adresată autorității competente a statului străin, transmisă prin intermediul Ministerului Justiției al Republicii Moldova. La cerere se vor anexa actele prevăzute în tratatul internațional aplicabil sau, în lipsa unui tratat - cel puțin hotărârea definitivă și mandatul de executare a pedepsei.

Astfel, după cum reiese de mai sus, cererea de recunoaștere a hotărârii străine, a cărei executare se solicită, se transmite Ministerului Justiției. În cerere se indică tratatul internațional în al cărui temei se solicită executarea. Cererea de recunoaștere este însoțită de o copie autentică de pe hotărâre și, dacă este prevăzut de tratatul internațional aplicabil, de o declarație prin care persoana condamnată își exprimă consimțământul, precum și de o informație privind durata arestului preventiv sau a părții de pedeapsă executate până la data prezentării cererii.

Dacă este necesar consimțământul persoanei condamnate, deținute în Republica Moldova, Departamentul Instituțiilor Penitenciare, prin intermediul administrației penitenciare, certifică voința exprimată a persoanei condamnate, care urmează a fi făcută de

bunăvoie și în deplină cunoștință de consecințele juridice care decurg din aceasta. În cazul în care persoana condamnată se află în străinătate, consimțământul poate fi certificat de către un funcționar consular al Republicii Moldova sau prin orice altă modalitate prevăzută de legislația statului în care este deținută. În cazul în care persoana condamnată se află pe teritoriul Republicii Moldova și nu a formulat ea însăși cererea, organul care va înainta cererea de încuviințare a executării notifică persoanei condamnate faptul formulării cererii. Lipsa unui răspuns din partea persoanei condamnate echivalează cu consimțământul la formularea cererii.

Admiterea de către statul străin a cererii de recunoaștere și executare a hotărârii penale emisă de instanța Republicii Moldova are ca efect renunțarea de către statul moldav la prerogativele sale privind executarea hotărârii pe teritoriul Republicii Moldova. Prin aceasta, când este vorba de o hotărâre de condamnare, se afirmă respectul datorat principiului *ne bis in idem*, care interzice să se execute de două ori aceeași pedeapsă.

Prin excepție, statul moldav redobândește dreptul la executarea hotărârii, în situația în care condamnatul se sustrage de la executare.

Încetarea executării

Încetarea executării sancțiunii are loc după dreptul comun al Republicii Moldova în materie, respectiv - la expirarea perioadei fixate ori la plata integrală a amenzii aplicate.

În privința încetării executării sunt prevăzute totuși două situații care implică rolul autorităților statului de condamnare:

1. Amnistia sau grațierea, măsuri care pot fi luate de ambele state.

În aplicarea prevederii date, putem relata că aceste acte pot fi acordate atât de Republica Moldova, cât și de statul străin. Statul străin va informa Republica Moldova despre intervenția oricărei dintre aceste cauze, care ar determina schimbarea sau încetarea executării. În cazul pedepsei amenzii, statul străin redobândește dreptul la executare din data când este informat asupra neexecutării totale sau parțiale a acestei pedepse.

2. Exercițarea unei căi extraordinare de atac, când, conform art. 112 alin. (3) al Legii, este înlăturată orice intervenție a statului de executare, doar statul de condamnare fiind singurul competent să decidă asupra unei căi extraordinare de atac împotriva hotărârii de executat.

Reieșind din cele relatate, putem conchide că cooperarea judiciară internațională poate fi definită ca o relație interstatală în cadrul căreia un stat suveran transmite o cerere altui stat suveran și acesta decide

dacă să execute sau nu cererea, relație care este organizată prin diferite instrumente juridice asupra cărora se cade de acord fie bilateral, fie în cadrul unor organizații internaționale.

Prin urmare, criminalitatea devenind un fenomen complex, sofisticat, majoritatea statelor au probleme în lupta împotriva acestuia și apelează frecvent la mecanisme internaționale. Este necesar ca statele să-și intensifice eforturile în ceea ce privește cooperarea judiciară internațională în materie penală și, în același timp, să constituie și o obligație, deoarece în lupta împotriva criminalității internaționale statele au un țel comun și anume - combaterea infracționalității. În acest scop, autoritățile judiciare în materie penală ale statelor trebuie să colaboreze mai strâns și să acționeze împreună.

Acte normative internaționale și naționale

1. Convenția Europeană privind valoarea internațională a hotărârilor represive din 28.05.1970, ratificată prin Legea nr. 19-XVI din 10.02.2006.

2. Convenția Europeană asupra transferării persoanelor condamnate, 1983, ratificată prin Legea nr.69-XV din 11.03.04.

3. Protocolul adițional la Convenția Europeană asupra transferării persoanelor condamnate din 18.12.1997, ratificat prin Legea nr.70-XV din 11.03.04.

4. Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova, publicat la 07.06.2003 în Monitorul Oficial nr. 104-110 art. nr. 447, în vigoare din 12.06.2003.

5. Legea nr. 371-XVI din 01.12.2006 cu privire la asistența juridică internațională în materie penală, publicată la 02.02.2007 în Monitorul Oficial nr. 14-17 art. 42.

Manuale, monografii, articole de specialitate

1. Alexandru Boroi, Ioan Rusu, Cooperarea judiciară internațională în materie penală, Editura C.H. Beck, București, 2008.

2. Florin Răzvan Radu, Cooperarea în domeniul justiției și al afacerilor interne în cadrul Uniunii Europene, Revista Dreptul, nr. 6/2007.

3. Valerica Mirea, Recunoașterea hotărârilor penale și a actelor judiciare străine, Revista Dreptul, nr. 5/2007.

4. Florin Răzvan Radu, Cooperare judiciară internațională și europeană în materie penală, Editura Wolters Kluwer, București, 2009.

5. Valerică Bondar, Aspecte privind cooperarea judiciară în materie penală în lumina Tratatului de la Lisabona, Analele Universității „Constantin Brâncuși”, Tg. Jiu, Seria Științe Juridice, nr. 4/2010.

Surse Internet

[www// Coe.int/](http://www.coe.int/)
[www// justice.md/](http://www.justice.md/)